

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Een plek onder de zon

SOLANGE LEIBOVICI

Op RTL 4 heeft een paar maanden lang een reallifesoap gedraaid, die geproduceerd was door het Engelse Channel 4 en een ongekend succes heeft gehad: *Een plek onder de zon*. Het gaat om een eenvoudige en goedkope formule. Twee mensen verlaten Engeland en gaan samen op zoek naar het huis van hun dromen op het continent. De eerste reizigers waren Nigel en de Sikh Nippi die het in de Ardèche probeerden. Daarna volgden Lee en Sheryl die zo'n negen jaar lang door Andalusië crossten, twee Londense advocaten die Toscane in rep en roer brachten, gay-paar Brian en Andrew die een huis op Kreta lieten bouwen, *nouveaux riches* David en Ann die verbeteren op zoek gingen naar een 'château' (uitgesproken met zwaar Engels accent) op het Slowaakse platteland, en punkers Rocco en Dawn die in de buurt van Barcelona een hotel wilden beginnen.

Deze pogingen worden gekenmerkt door een aantal overeenkomsten. In de eerste plaats worden de huiszoekers niet gehinderd door enige kennis van het gekozen land. Geen moment komt het in hen op om te trachten iets van de landstaal of gewoontes op te pikken. Ze blijven vreemde woorden verkeerd uitspreken en zich verbazen dat zij niet worden verstaan. Voor mensen die vastbesloten zijn zich in een ander land te vestigen is dit op z'n minst eigenaardig. Door hun onwetendheid zijn zij steeds overgeleverd aan malafide makelaars, onwillige inwoners en kafkaëske bureaucratieën. Hierdoor wordt de zoektocht wel verheven tot een spannend en onzeker avontuur. In de tweede plaats zijn ze niet eensgezind in hun representatie van het perfecte huis: de man verlangt naar iets waar de vrouw absoluut niet over peinst of andersom. Opvallend is dat wanneer een huis in aanmerking lijkt te komen, er een explosieve ruzie uitbreekt en de verhouding op het punt van instorten staat. Want het belangrijkste is dat het er in feite om gaat een huis te zoeken maar vooral *niet* te vinden, en daartoe worden steeds meer obstakels opgeworpen waarmee het huis een wensdroom moet blijven, een onvervulbaar verlangen, want wat als je fantasie eenmaal werkelijkheid is geworden? Dan blijkt dat je je oninteressante leventje en je onbevredigende huwelijk gewoon hebt meegenomen naar de Ardèche, Toscane, Spanje of Griekenland, en is er geen weg terug.

Een van de twee partners heeft een meer realistische visie op het droomhuis en is geneigd zich aan de omstandigheden aan te passen. De ander werpt steeds weer nieuwe onverwulbare wensen op, zoals een extreem groot raam dat in de grond moet zakken, een uitzicht dat aan perfectie moet grenzen, het ontbreken van achtergrondgeluiden of de buitenissige wens om in *la France profonde* een Indiaas restaurant te beginnen. Door het onmogelijke karakter van de eisen ontstaan er spanningen en treden psychosomatische klachten en zelfs diepe depressie op, want het obstakel is altijd van dien aard dat er met geen mogelijkheid een oplossing kan worden aangedragen. Geld is natuurlijk probleem nummer één, maar de huiszoekers lijken er een masochistisch genoegen aan te beleven om steeds net niet genoeg te hebben en toch te blijven goochelen met opties, deadlines, vage e-mailafspraken en stevige handdrukken. De kijker volgt dit alles met een soort pervers genot, dat wordt opgeroepen door de ironische herhaling van telkens weer dezelfde kleine drama's.

Het droomhuis is niet alleen een zelfgeschapen paradijs en een idyllische plek temidden van een nieuw soort edele wilden, ver weg van het kwaad van een dolgedraaide samenleving: het is een gefantaseerde ruimte waarin alle onbevredigde verlangens zich uitkristalliseren. Je zou het droomhuis als een fantasie kunnen beschouwen. Heel vaak hebben de huiszoekers een beeld in hun hoofd waar het aan moet beantwoorden. De fantasie is een visueel scenario waarin het verlangen in scène wordt gezet. Lacan heeft het vergeleken met de *stills*, de bevroren beelden op een filmscherm. Zoals de film net voor een traumatische scène stilgezet kan worden, zo kan ook de fantasie als een afweermechanisme werken waarachter een verdrongen wens of conflict schuilt. Het buitensporig grote raam in het huis van het homopaar op Kreta kan een geheim verlangen naar exhibitionisme verbergen, zoals de wens om een hotel te beginnen in een geheimzinnig kasteel erotisch geladen is. Lee, de man uit Wales die jarenlang door Spanje rondtoert met zijn vijfde vrouw Sheryl, is een innemende zwendelaar die maar niet volwassen kan worden en getergd wordt door angst voor hechting. Bij hen allen kan de fantasie niet verwelikt worden maar moet het juist een beeld blijven, een imaginaire foto van een huis. De fantasie tot leven brengen houdt een zeker gevaar in zich. Het is namelijk de fantasiestructuur die het leven consistentie geeft, en dat leven desintegreert als de fantasie werkelijkheid wordt. Het droomhuis krijgen, impliceert dat je het tegelijkertijd kwijtraakt. Zoals Slavoj Žižek het schrijft in *Schuins beziend*: 'We verliezen het object als fantasieondersteuning zodra we het in werkelijkheid weten te bemachtigen.' Vooral bij de onvergetelijke Lee is dit duidelijk: zijn droom om in Zuid-Spanje een slakkenbedrijf op te zetten is nog maar net gerealiseerd of hij krijgt zo'n hevige rugpijn dat hij onmiddellijk naar Engeland terug moet. Hij belooft een vriend dat hij binnen een maand terug zal zijn en draagt hem op voor de slakken te zorgen. Lee blijft echter meer dan een jaar in Wales rondhangen, geplaagd door de herinnering aan

de Costa del Sol en zijn mooie slakken en uitgefoeterd door zijn ontevreden vrouw. Wanneer zij eindelijk terugreizen, zijn alle slakken weg en is het bedrijfje opgedoekt. Lee is even geschokt maar eigenlijk overheerst de opluchting. Want nu kan hij weer naar een geschikte plek gaan zoeken voor een huis, en, wie weet, een nieuwe *snailfarm* beginnen. Lee en Sheryl lopen weer hand in hand en lachen tegen de Spaanse zon. Het beeld is teruggedraaid en de fantasie leeft weer volop.

Een plek onder de zon is fascinerende reality-TV. Ook in de herhaling. Vooral in de herhaling.